

Warszawa, 24 czerwca 2025 r.

Załącznik do Komunikatu Nr 1
Wykaz zalecanej literatury OLIMPIADY PRZEDMIOTOWEJ
Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 972–1514.
Od Cedyni do Orszy,
organizowanej w roku szkolnym 2025–2026
przez Centralną Bibliotekę Wojskową, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku,
i Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Zakres wiedzy wymagany w zawodach szkolnych i zawodach I stopnia (międzyszkolnych – rejonowych), obejmuje materiały podstawy programowej przedmiotu historia. Zalecane jest korzystanie z:

- podręczników szkolnych;
- encyklopedii oraz leksykonów ogólnych i tematycznych;
- atlasów historii Polski;
- słowników historycznych i biograficznych;
- wydawnictw albumowych, m.in.:
- Adamczk-Szczycińska H., Mańkowska A., Zalewska K., ***Słownik szkolny. postacie historyczne***, Warszawa 1997,
- ***Atlas historii Polski, mapy, komentarze***, Warszawa 1983, 2000.
- ***Encyklopedia szkolna. Historia***, Warszawa 1993.
- ***Wielki atlas historyczny***, Warszawa 2002.
- Ciejka M., ***Notatki z lekcji historii. Starożytność i średniowiecze***, Kraków 2001,
- Sienkiewicz W., ***Słownik historii Polski***, Warszawa 2005,
- ***Słownik Historii Polski***, Warszawa 1973 i następne,
- Snoch B., ***Słownik szkolny. Terminy i pojęcia historyczne***, Warszawa 1990,
- ***Wypisy źródłowe do historii polskiej sztuki wojennej***, Warszawa 1953–1961, z. I–IV,

Uczestnicy zawodów wojewódzkich oraz obu stopni zawodów finałowych powinni w szerszym zakresie wykorzystać wszelką dostępną literaturę dotyczącą tematyki OLIMPIADY. Z podanego niżej wykazu można wybrać po jednej lub dwie (nie wszystkie) dostępną pozycje, które będą dotyczyły zarówno epoki, jak i różnorodnych zagadnień wymaganych podczas zawodów niższych stopni. Sugerujemy pozycje wytłuszczone:

Źródła:

- Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*. ks. IX-XII, W-wa 1975-85,
- Gall Anonim, *Kronika Polska*, przekład R. Grodecki, Warszawa 1965 i nast. wydania,
- *Kronika Thietmara*, opracowanie M. Z. Jedlicki, Poznań 1953,
- *Kronika Thietmara*, M. Z. Jedlicki (tłum.), K. Ożóg (posł.), Kraków, 2014
- *Kronika Wielkopolska*, opracowanie B. Kürbisówna, Warszawa 1965,

Dzieje Polski, organizacja państwa i jego obronności, polityka, społeczeństwo i kultura:

- Baszkiewicz J., *Polska czasów Łokietka*, Warszawa 1983,
- Bogucka M., *Dawna Polska*, Warszawa 1974,
- Bogucka M., *Dzieje Polski w zarysie*, Warszawa 1974,
- Dybkowska A., Żaryn J., Żaryn M., *Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 1996,
- Frost R. I., *Oksfordzka historia unii polsko-litewskiej. Tom 1. Powstanie i rozwój 1385-1569*, Poznań 2025,
- Jasienica P., *Polska Piastów i Polska Jagiellonów*, Warszawa 1988-89 i nast. wydania,
- Kaczmarczyk P., *Polska za czasów Kazimierza Wielkiego*, Kraków 1964,
- Kromer Marcin, *Polska, czyli o położeniu, ludności, obyczajach urządach...*, przekł. S. Kazimkowski, wstęp i oprac. R. Marchwiński, Olsztyn 1984,
- Łowmiański H., *Początki Polski*, Warszawa 1963–1978, t. I-V,
- Łowmiański H., *Prusy – Litwa – Krzyżacy*, Warszawa 1989,
- Nowak A. *Dzieje Polski. Tom 1: do 1202 Skąd nasz ród*, Kraków, 2014,
- Nowak A. *Dzieje Polski. Tom 2: 1202–1340 Od rozbitcia do nowej Polski*, Kraków, 2015,
- Nowak A. *Dzieje Polski. Tom 3: 1340–1468 Królestwo zwycięskiego orła*, Kraków, 2017,
- Nowak A. *Dzieje Polski. Tom 4: 1468–1572 Trudny złoty wiek*, Kraków, 2019,
- Topolski J. (red pracy zbiorowej), *Dzieje Polski*, Warszawa 1976,
- *Polska pierwszych Piastów*, pr. zbior., seria *Konfrontacje Historyczne*,
- *Polska w epoce odrodzenia*, pr. zbior., seria *Konfrontacje Historyczne*, red. A. Wyczańskiego, Warszawa 1970,
- Samsonowicz H., *Historia Polski do 1795 roku*, Warszawa 1990, nast. wydania
- Topolski J., *Historia Polski*, Poznań 2003,
- Urbańczyk P., *Trudne początki Polski*, Warszawa 2008,

Zalecamy również monograficzne opracowania – Zeszyty Historyczne serii: Dzieje Narodu i Państwa Polskiego, wyd. przez KAW,

- Labuda G., *Pierwsze państwo Polskie*,
- Olejnik K., *Cedynia, Niemcza, Głogów, Krzyszków*,
- Jureczko A., *Testament Krzywoustego*,
- Kiryk F., *Wielki Król i jego następcy*,
- Samsonowicz H., *Łokietkowe czasy*,
- Jasiński T., *Przerwany hejnał*,
- Potkowski E., *Grunwald 1410*,
- Swoboda W., *Warna 1444*,
- Biskup M., *Wojna trzynastoletnia*,
- Krzyżaniakowa J., *Koncyliaryści heretycy i schizmatycy...*,
- Wyczański A., *Dogonić Europę*,
- Rożek M., *W cieniu katedr i zamków*,
- Kiryk F., *Nauk przemożnych perła*,

Dzieje wojen i wojskowości (ogólnie):

- Grabski A. F., *Polska sztuka wojenna w okresie wczesnofeudalnym*, Warszawa 1959,
- Miśkiewicz B., *Wojskowość polska w okresie wczesnofeudalnym*, w: *Historia wojskowości polskiej. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 1972,
- Nadolski A., *Polskie siły zbrojne i sztuka wojenna w początkach państwa polskiego*, w: *Początki państwa polskiego. Księga tysiąclecia*, Poznań 1962, t. I,
- Nowak T., *Z dziejów techniki wojennej w dawnej Polsce*, Warszawa 1965,
- Nowak T., Wimmer J., *Historia oręża polskiego 963–1795*, Warszawa 1981 i nast. wyd.,

- Tyszkiewicz J., Móravski K., *Krzyżacy*, Warszawa 1979,
- Wimmer J., *Historia piechoty polskiej do roku 1864*, Warszawa 1978,
- *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864*, Warszawa 1965-1966, t. I,
- Żukowski R., *Rycerstwo Polskie X–XV w.*, Warszawa 1999 r.

Wielkie bitwy i kampanie:

- Bałdowski J., *Grunwald i okolice*, Warszawa 2000,
- Biskup M., *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim*, Warszawa 1967,
- Biskup M., *Grunwaldzka bitwa. Geneza, przebieg, znaczenie, tradycje*, Warszawa 1991,
- Drózd P., *Orsza 1514*, Warszawa 2000,
- Górski K., *Pokój toruński 1466 roku i jego znaczenie dla Polski*, Warszawa 1966,
- Koskowski A., *Pod murami Malborka*, Warszawa 1985,
- Krakowski S., *Polska w walce z najazdami tatarskimi w XIII w.*, Warszawa 1956,
- Kuczyński S. M., *Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w l. 1409–1411*, Warszawa 1987,
- Kuczyński S. M., *Bitwa pod Grunwaldem*, Katowice 1985,
- Krwawicz Marian, *Marynarka Wojenna i obrona polskiego wybrzeża w dawnych wiekach*, Warszawa 1961,
- Nadolski A., *Grunwald 1410*, Warszawa 2006.
- Nowiński K., *Obrona Głogowa*, Warszawa 1986,
- Olejnik K., *Działalność militarna polski w czasach Kazimierza Wielkiego*, Poznań 1966,
- Olejnik K., *Rozwój polskiej myśli wojskowej do końca XVII w.*, Poznań 1966,
- Potkowski E., *Warna 1444*, Warszawa,

Biografistyka królów, książąt i wodzów:

- Bogucka M., *Kazimierz Jagiellończyk*, Warszawa 1978,
- Bogucka M., *Kazimierz Jagiellończyk i jego czasy*, Warszawa 1981,
- Grudziński T., *Bolesław Śmiały-Szczodry i biskup Stanisław*, Warszawa 1986,
- Grabski A. F., *Bolesław Chrobry 967-1025*, Warszawa 1970,
- Grabski A. F., *Mieszko I 930-992*, Warszawa 1970,
- Klubówna A., *Kazimierz Wielki*, Warszawa 1967,
- Klubówna A., *Ostatni z wielkich Piastów*, Warszawa 1962,
- Klubówna A., *Zawisza Czarny w historii i legendzie*, Warszawa 1979,
- Kosman M., *Jagiello królem Polski*, Warszawa 1987,
- Kuczyński S. M., *Król Jagiello ok. 1351-1434*, Warszawa 1987,
- Latoś H., *Władysław Łokietek 1260-1333*, Warszawa 1969,
- Lisowska-Niepokólczycka A., *Wielki król*, Warszawa 1977,
- Maleczyński M., *Bolesław III Krzywousty*, Warszawa 1975,
- Mitkowski J., *Bolesław Krzywousty*, Warszawa 1981,
- Nowak T., *Władysław Łokietek – polityk i dowódca*, Warszawa 1978,
- Pietras Z. S., *Kazimierz Odnowiciel*, Katowice 1979,
- Pietras Z. S., *Mieszko II 990–1034*, Warszawa 1972,
- *Poczet królów i władców polskich*, (pr. zbiorowa pod red. A. Garlickiego), Warszawa 1978 i następne wydania

- Wyrozumski J., *Kazimierz Wielki*, Wrocław 1982,
- Wyrozumski J., *Kazimierz Wielki i jego dzieło 1333-1370*, Kraków 1971,
- Zientara B., *Henryk Brodaty*, Wrocław 1978,
- *Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego*, (reprint) W-wa 1991,

Broń i uzbrojenie, architektura obronna:

- Guerquin Bohdan, *Zamki w Polsce*, Warszawa 1984,
- Hensel W., *Budownictwo obronne za czasów pierwszych Piastów*, w: *Początki państwa polskiego, Księga tysiąclecia*, Poznań 1962, t. I,
- Kozielski S., *Polska broń. Broń palna*, Wrocław 1975,
- *Mały słownik terminologiczny architektury obronnej w Polsce*, Wrocław 1974,
- Nadolski A., *Broń i strój rycerstwa polskiego w średniowieczu*, Wrocław 1979.
- Nadolski A., *Polska broń. Broń biała*, Wrocław 1975,

- *Żołnierz polski. Ubiór, uzbrojenie i oporządzenia od wieku XI do 1960* (album z rys. B. Gembarzewskiego), Warszawa 1960, t. I,
- Żygulski Z., *Broń w dawnej Polsce na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu*, Warszawa 1975,
- Werner J., *Polska broń. Łuk i kusza*, Wrocław 1976,
- Wrzonkowska Z., *Uzbrojenie i ubiór rycerski Piastów Śląskich od XII do XIV w.*, Łódź 1976,

Insygnia i znaki, heraldyka, weksylologia:

- Chmielewski L., *Tajemnice herbów polskich*, Poznań, brw.
- Lilejko J., *Regalia Polskie*, Warszawa 1987,
- Łojko J., *Średniowieczne herby polskie*, Poznań 1985,
- Znamierowski A., *Stworzony do chwały*, Warszawa 1995,

Dzieje orężne w literaturze pieśni i poezji:

- Wacholc M., *Śpiewnik polski. Wybór pieśni*, Warszawa 1995.
- Wołek J., *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1991.